

Ylioppilaskirjoituksiin valmistautuminen

JUHA EEROLAINEN, YLIOPPILASKIRJOITUKSIIN VALMISTAUTUMINEN

Lue hyvin. Tärppejä on vaikea antaa, mutta kun osaat eri osa-alueiden perusasiat hyvin, pääset pitkälle. Panosta siis aluksi perusnimiin ja -ismeihin. Jos haluat ottaa varman päälle, oppikirjasta ja vihosta pitää lukea kaikki. Joskus on kysytty fenomenologiasta, joskus Sartresta, pari kertaa Wittgensteinista, joskus Epikuroksesta – ties mistä nyt.

Osattavat nimet ovat tärkeysjärjestyksessä **Kant, Platon ja Descartes**. Muut tulevat heidän jälkeensä: **Sokrates, Aristoteles, Hume, Locke, Nietzsche, Hegel, Marx...** Näitä riittää.

Alkuperäisteosten lukemisesta ei ole hyötyä ylioppilaskirjoituksissa. Hyödyllisempää on lukea jotain kokoomateosta, esim. filosofian historiaa tai eri oppikirjoja.

Osattavia asioita

Etiikka

1. Moraaliarvostelmien erityispiirteet (käskevyys, ylivertaisuus, universaalisuus)
2. Utilitarismi

- seurausetiikkaa
- Jeremy Bentham: hedonistinen utilitarismi
- John Stuart Mill: laadullinen utilitarismi

3. Kantin velvollisuusmoraali

- sääntö- tai velvollisuusetiikkaa
- kategorinen imperatiivi
- ihmisarvon kunnioitus

4. Hyve-etiikka

- Hyve on opittavissa oleva, hyvä luonteenpiirre (päähyveet: oikeudenmukaisuus, rohkeus, viisaus ja tärkeimpänä kohtuullisuus, esim. Aristoteles).

Tieto-oppi

1. Rationalismi (Platon, Descartes)
2. Empirismi (Locke, tabula rasa, Hume)
3. Kantin tieto-oppi (empirismin ja rationalismin synteessä)
4. Tiede

- tiede – pseudotiede (tieteen kriteerit)
- tieteiden jaottelu
- tieteen menetelmät

5. Lisäksi

- Descartesin systemaattisen epäilyn menetelmä
- klassinen tiedon määritelmä

Metafysiikka

1. Monismi

- materialismi
- antiikin atomioppi (Demokritos)
- mekanistinen materialismi
- nykyaikainen atomioppi (ei deterministinen, kuten mekanistinen materialismi)
- emergentti materialismi (materian pohjalta nousee tietoisuus)
- dialektinen materialismi (Marx)
- idealismi
- objektiivinen idealismi (Platon, Hegel)
- subjektiivinen idealismi (Berkeley)

2. Dualismi

- kaksi substanssia, lähinnä aine ja henki (ruumis ja sielu), Descartes
- ongelmana, miten nämä kaksi vuorovaikutuksessa keskenään

3. Pluralismi

- antiikissa Empedokles: tuli, vesi, ilma, maa

4. Lisäksi: Kantin kaksi maailmaa, fenomenaalinen ja olioiden sinänsä maailma

Edellä on siis suppea luettelo asioista, jotka täytyy tietää. Niiden lisäksi voisi mainita vaikkapa seuraavat:

- Yhteiskuntafilosofia
- Platonin Valtio ja Marx (ehkä myös Rawlsin oikeudenmukaisuusteoria)
- Totuusteoriat
- Nykyajan filosofian suuntauksia (fenomenologia, analyyttinen filosofia, hermeneutiikka, looginen empirismi, positivismi, pragmatismi)

Kysymykset voivat olla soveltavia, tyyliin "Erittele utilitaristisen etiikan lähtökohdista eläinaktivistien ja turkistuottajien ristiriitaa". Toisaalta ne voivat olla yksityiskohtaisiakin: "Induktio tiedonhankintamenetelmänä" tai "Selvitä Hegelin historiankäsitteiden pääpiirteet".

Vastauksessa pitää lähteä filosofiselta teoriapohjalta. Omat mielipiteet eivät tee filosofista vastausta. Filosofiset teoriat, -ismit ja filosofien näkemykset ovat hyvän vastauksen pohjana. Esim. "Utilitarismin mukaan meidän tulisi..." tai "Humen mukaan tietomme perustuu monessa mielessä..."

Vastauksessa tulee esitellä ongelmaa eri näkökulmista ja liittää se johonkin yhteyteen "Kysymys on tyypillinen metafysiikalle...". Oma, perusteltu näkökulma ryydittää usein vastausta huippupisteisiin, mutta tämä näkemys ei oikeastaan ole oma mielipide, vaan arvio kyseisten teorioiden soveltuvuudesta tehtävän ongelmaan. Kyseessä on siis osittain filosofisten tietojen esittely, osittain aito pohdiskelu.

Esseen tulee muistuttaa tyyliltään äidinkielen ainetta: kappalejaot, selkeää kerrontaa ja asiat jäsenneltä. Pitkä pötkö kaikkea teemaan liittyvää osoittaa, että asiaa ei ole oikein ymmärretty. Selkeästi ajateltu on selkeästi kirjoitettu.